

Képviselőválasztások a régi Pesten

Az „ipargróf” a Belvárosban

A Belvárosban a szabadelvű párt gróf Zichy Jenőt jelölte, akinek két erős ellenféllel kellett megküzdenie. Egyik ellenjelöltje Királyi Pál mérsékelt ellenzéki, a másik Degré Alajos függetlenségi párti. Utóbbit Irányi Dániel ajánlotta a választóknak. Gróf Zichy Jenő népszerűsége előre eldöntötte a harcot. Az ellenzék táborában megrökönyödést keltett Zichy fellépése és erős, sokszor kíméletlen korteskedést folytattak ellene. Felháborodással beszéltek a csendes és előkelő Belváros polgárai arról a röpiratról, amelynek »Puttonyba az ipargrófok« volt a címe és amely alaptalanul támadta gróf Zichy Jenőt. A *Nemzet* is foglalkozott a röpirattal és elítélte annak tartalmát.

A Zichy-párt intézőbizottsága pedig a lapok útján erőshangú nyilatkozatban válaszol a röpiratra: »Részünkről tiltakozunk kell a korteskedés ezen aljas neme ellen, mert eddig Deák Ferenc kerületében ismeretlen volt, tiltakozunk kell azon korteskedés ellen, amely a Zichy-párt öntudatos és hazafiúi célzatait ismételtelen megátadja, annak jelöltjét aljas módon ócsárolja és rágalmozza, saját jelöltjét pedig az egéig és azon túl magasztatja. Ezt a korteskedést mi az ország színe előtt átadjuk a közmegegyezésnek.« A támadást követő néhány nap múlva a király gróf Zichy Jenőt valóságos belső titkos tanácsossá nevezte ki.

Ebből az alkalomból fényes lakoma keretében ünnepelték a gróft. Érdekes politikai és társadalmi esemény volt Zichy Jenőnek később tartott programbeszéde. Az akkori tudósítás szerint a Hungária szálló udvara megtelt választókkal és a hallgatóság közt több hölgyet is láttak. Zichy Jenő köztudomás szerint a leggalánsabb mágnások egyike volt. Programbeszédében kormánypártinak vallotta magát, de mégsem lépett a kormánypartba, mert az önálló vámtérület rendíthetetlen híve. »Egy célt tűztem magam elé: hazai közgazdaságunk fejlesztését, mint az anyagi jólét, állami felvirágzásunk egyedüli egészséges alapját. Minden más kérdést ebből a szempontból ítélek meg, ebből folynak elhatározásaim és tetteim, ez programom, ez politikai hitvallásom.« Lelkesen ünnepelték gróf Zichy Jenőt a kijelentéseiről. Zichy Jenő az »ipargróf« elnevezést onnan kapta, hogy az Országos Iparegyesületnek elnöke és a magyar iparügynek lelkes harcosa volt.

Verhovay a Józsefvárosban

Antiszemita képviselőjelöltje is volt a fővárosnak, még pedig Verhovay Gyula személyében, akit barátai a Józsefvárosban léptettek fel. Nagy, vörös plakátok hirdették városszerte, hogy Verhovay Gyula, a Józsefváros antiszemita párti jelöltje a Mátyás téren programbeszédet mond. A választói gyűlésről szóló akkori tudósítás ezt mondja: »Hallgatóközönség elég volt, legtöbbször nyírt gyári munkás. A gyűlést Csatár Zsigmond nyitotta meg, kit küldöttség élén küldtek el Verhovayért. Midőn ez megjelent, ismét Csatár szól, bemutatva Verhovayt, mint a »magyar leventét«. Verhovay Gyula fellépett az asztalra és riadó éljenzés fogadta. Beszéde közel két órát vett igénybe és sok részét megélezte. Beszédén vörös fonalként húzódtott végig »a keresztény társadalom megmentése«, »a zsidó pénzsömj« ésatöbbi. De hát minek ismertetőnk ezen expekturáciákat? Még csak azt említjük fel, hogy Verhovay ugyancsak »letenni« igyekezett Szilágyi Dezsőt is, és nagy haragjában elnevezte »habarék«-nak. Szörnyűség!»

Báró Kemény Gábor miniszter a nőkérdésről és a parlamenti vitákról

Báró Kemény Gábor közlekedésügyi miniszter, mint a főváros IX. kerületének szabadelvű párti képviselője, beszámoló és programbeszédet mondott. Beszéde során foglalkozott a hivatalnok helyzetével, amelynek javítása nehézségekkel jár. Hasonló nehézséggel van összekötve, — így szól — nagyon szeretnék rajta segíteni, a nők alkalmazásának kérdése úgy a postánál, mint a távirtdánál és vasútnál. Megvallom, nem vagyok annak embere, hogy a nők maguk az összes politikai teendőikkel szintén megbizassanak. A nőiességhez

azt hiszem kevésbé talál a politikának mindenemű feladata. Hogy nő akkor, mikor gyermeke netán rosszul van, elmenjen tanácskozni a klubba, vagy siessen szavazni az országgyűlésbe, ahelyett, hogy herbateát főzne. Ez azt hiszem nem helyes. De másfelől azt hiszem, hogy éppen ezért kötelességünk lehetőleg mindegyik megélhetési módot, melyet a becstelen munka nyújthat, a nőknek megadni. Ezután foglalkozott a képviselőház munkájával, és kijelenti, hogy a lefolyt országgyűlésen a vitákban azért nem vett részt, mert nem szereti azokat. Méltóztassék — így szól — meghinni, hogy a nagy vitákba való bemenetel előtt csaknem mindig előre ki lehet számítani, hogy ennek az ügynek ennyi meg ennyi többsége lesz. Hát mire való a nagy viták? Talán, hogy ezen dialektikai okoskodásokat hallgassuk és a szép tagléteket láthassuk? Színpadon, tudományos értekezésben, emlékbeszédben ezek nagyon helyénvalók, de nálunk dolgozni, munkát végezni kell. Úgy tartom, hogy nekünk nincs időnk elszavalni, elvesztegetni valónk. Nincs időnk, bocsánat a kifejezésért, nem akarom senkire sem vonatkoztatni, a szószátyárságra. Nekünk mozogni, munkálkodni kell, mert ha nem mozognak, nem dolgoznak, el fogunk pusztulni. Ami biztosíthatja számunkra a jövőt, az határozottan az okszerű munka. Ennek vagyok én embere, erre működöm és ezért rem vettem részt a hiábavaló vitákban.

Szilágyi Dezső a választási visszaelésekről, a parlament függetlenségéről és az antiszemitizmusról

Hatalmas, másfél óráig tartó beszámolóval mondott Szilágyi Dezső józsefvárosi választói előtt. Zsúfolásig telt meg az ózuceai tornacsarnok a kerület választóival, akik feszült érdeklődéssel hallgatták nagyvezír követük előadását. Szilágyi előbb a kormány pénzügyi és gazdasági politikáját bírálta majd rámutatott a közigazgatás furcsaságaira és hiányaira. Elismerte, hogy a kormány felállította a csendőrséget, rendezte a megyék háztartását és több helyenvaló intézkedést is tett. De szerinte két nagy dolog hiányzik ezekből az intézkedésekből és e két nagy dologtól tartózkodik a kormány. Az egyik, ami elkerülhetetlen, a hivatalnokok kinevezésének elve és vele kapcsolatban az önkormányzat újjászervezése. A másik, amitől szintén tartózkodnak, a közigazgatási bíráskodás. Ez talán csak olyan elméleti kívánságnak látszik, de senki sem tekintti ezt annak, aki a vidéken többször megfordult és tapasztalta, hogy a mai municipális élet a legtöbb helyütt nem egyéb, mint egy kissé drasztice megjelölve, elleplezett főispáni onnipotencia. Aki tapasztalja, hogy a közigazgatásnak pártérdekekben való felhasználását, a megállapított jogkörök megsértését soha olyan fennen nem üzték, mint a jelen kormány alatt. Hiszen, tisztelt Választók, azon mesterséget, hogyan kell a törvények értelmét megkerülni, én az utóbbi hat év alatt annyiszor tapasztaltam a képviselői összeférhetetlenségtől kezdve egészen a közgazdasági bizottságok hatáskörének megbontásáig.

A közigazgatással való legnagyobb visszaélés az, ami a választásoknál történik, megengedem, nem mindenütt, de az ország legnagyobb részében és itt-ott minden mértéket felülhaladva. Midőn elérkezik az alkalom, hogy három évben egyszer van alkalmunk a nemzetnek nyilatkozni saját sorsa iránt és azok iránt, kik azt intézik, akkor egyszerre a főispánok átalakulnak politikai ágensekké és az összes közigazgatási apparátus az ő politikai kortesesszökevé. Az ellenzéknek, tapasztalásból szólok, nem a kormány politikájával, nem a kormány természetes súlyával kell megküzdenie, hanem az ország hivatalos apparátusával. És ez, uraim, éppen az ország szempontjából veszedelmes állapot, mert ha legyőzik a kormányt valahol, akkor nem a kormány politikája van megverve, de meg van verve az adminisztráció és a közhatalom tekintélye. Ez visszahat magára a törvényhozásra és annak ellenőrzési képességére, mert miként lehessen teljes mérvű ellenőrzést várni olyan képviselőháztól, mely törvényhozás tagjainak igen tekintélyes része hivatalos befolyásnak köszöni állását.

Ezután foglalkozik a főrendiház reformjának kérdésével és kijelenti, hogy a magas méltóságai

4 szoba, hall

dunai kilátással, novemberre kiadó: V., Újpesti rakpart 6. (Margithidnál)

5

szobás modern lakás

novemberre kiadó: V., Rudolf tér 6, V., Katona József ucca 26. (Margithidnál)

szoba, hall

közp fűtéssel, melegvízzel, erkéllyel, novemberre kiadó: V., Balaton ucca 2. (Margithidnál)

alapján a főrendiházban ülő tagok mellett nem a kinevezett, hanem inkább a választott tagokban keresi a reform súlypontját. Majd így folytatta Szilágyi Dezső beszédét: »Eddig, tisztelt Választók, a törvényhozás működéséről szóltam és most meg kell emlékezni egy másik ellenségről, mely úgy magán az országgyűlésen, mint azon kívül, a társadalmi mély visszavonásnak szomorú képét tárja elénk. E jelenség alatt az antiszemitizmust értem. Ez egy törekvés elnevezése, mely csak utóbbi időben formulázta határozottan célpontjait. Ha az antiszemitizmus azt akarja jelenteni, amint gondolom az az elfogadott értelme, hogy polgártársaink egy osztályára vagy egy felekezetre, vagy ha úgy tetszik, egy fajára nézve — én ugyan felekezeten tartom — kivételes intézkedések szükségesek, hogy egy, vagy más részben ki kell őket vonni a közönséges jogegyenlőség uralma alól és kivételes rendszabályok alá kell vetni, ha ezt jelenti, pedig én nem tudok az antiszemitizmusnak más fogható értelmet tulajdonítani. akkor határozottan meg kell mondanom Önöknek, hogy én ezt nemcsak ellileg, de éppen országunk érdekében, mint politikailag anarchikust visszautasítom.

— Annak tartom azért, mert ha polgártársaink egy részét úgy állítani oda, mint vallás vagy születésénél fogva permanens veszélyt a társadalomra, kihívni ellene a polgárok gyűlöletét és megengedem, akaratlanul talán bosszúját, az a politika époly inhumánus, mint anarchikus. Ez nem lehet gyógyító, ez nem lehet építő, ez nem lehet államot fenntartó politika sem nálunk, sem máshol, semilyen időben. Semminemű állam békéjét, felvirágzását nem keresheti más alapon, mint a jogegyenlőségnek nemcsak papíron, hanem az életben való elfogadásával. És azt látom, hogy ezt az elvet az országgyűlés nagy pártjai sem vonják kétségbe. És bármily nagy és kritikus kérdések kerüljenek szóba és azokkal törvényhozásunk is kénytelen lesz foglalkozni, egyet minden oldalon ki kell zárni, azt, hogy azoknak éle nyíltan vagy burkoltan, akármely osztály, akármely felekezet ellen legyen intézve.

Zászlós, kortestollas és rezesbandás választás

1884 június 13-án volt a képviselőválasztások napja a fővárosban, amelynek választópolgársága ezúttal csak a IV., VI., VII. és IX. kerületben mutatott érdeklődést. Színes kortestollak és nemzeti zászlók tarkították a főváros uccáit, amelyeknek élénk forgalma jelezte a nevezetes napot. A választási helyiségek előtt a rezes- és cigánybandák lelkesítették a szavazópolgárokat. Az I. kerületben teljes csend uralkodott, mert hiszen csak egy jelölt volt, éspedig Pauler Tivadar, aki most már hatodizben képviselte a kerületet. A II. kerületben Darányi Ignácot jelentették ki egyhangúan megválasztott képviselőnek. A III. kerület is egyhangúan választotta meg Országh Sándort szabadelvű párti programmal. Négyesfogat hozta a választási helyiséghez a díszmagyarba öltözött képviselőt, aki magyar és német nyelven köszöntö meg a választók bizalmát. A Belvárosban már nagyobb élénkség volt. Itt, mint azt már előbb említettük, három jelölt állt egymással szemben, éspedig Királyi Pál, Degré Alajos és gróf Zichy Jenő, akit 996 szavazattal választottak meg a kerület képviselőjévé. Királyi Pál 462, Degré Alajos 51 szavazatot kapott.

A megválasztott Zichy Jenő gróffért küldöttség ment. A városháza előtt összegyűlt közönség lelkesen tüntetett az új képviselő mellett. Gróf Zichy Jenő néhány köszönő szót intézett a közönséghez. »Én a munka és haladás embere vagyok és legyenek róla meggyőződve, — tette hozzá, magasan tartva a választási jegyzőkönyvet — hogy e mandátumot a haza és a főváros java érdekében fogom felhasználni.« Az V. kerületben Wahrmann Mór egyhangúan megválasztott képviselőnek jelentette ki Gelléri Szabó János választási elnök. A VI. kerületben Busbach Pétert választották meg szabadelvű párti programmal, az ugyancsak szabadelvű párti gróf Festetich Pállal szemben. Busbach 980, Festetich 478 szavazatot kapott. A VII. kerületben volt a legélénkebb választási agitáció. Eötvös Károly függetlenségi párti jelölt 838 szavazatot kapott és kisebbségben maradt. Matlekovits Sándor államtitkárt választották meg 1159 szavazattal a kerület szabadelvű párti képviselőjének. A Józsefvárosban Szilágyi Dezső győzött 979 szavazattal, Irányi Dániel és Verhovay Gyula kisebbségben maradtak. Irányi 307, Verhovay 146 szavazatot kapott. A IX. kerületben báró Kemény Gábor lett a képviselő. Tompa Antal függetlenségipárti ügyvéd erős harc után kisebbségben maradt.

(Vége.)